

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

A Magyar Könyv-Szemle szerkesztése. Folyóiratunk szerkesztési és kiadási ügyének rendezésekor a szerkesztő személyére nézve a végleges rendelkezés a könyvtári igazgató-óri állás betöltésétől, illetőleg az új igazgató-ór javaslatától lett függővé téve. A döntés most ez irányban is megtörtént, s a nm. vallás- és közoktatásügyi minisztérium f. évi október 4-én 46,868. sz. a. kelt leiratában az ideiglenes szerkesztőt, *dr. Schönherr Gyula* segédőrt, a Magyar Nemz. Múzeum levéltárnokát, véglegesen megbízta a Magyar Könyv-Szemle szerkesztésével.

Változások a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában. A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Erdélyi Pál* múzeumi segédét segédőrré, *Szamota István* országos levéltári gyakornokot múzeumi segéddé nevezte ki. Az újonnan kinevezettek közül Erdélyi Pál a kéziratár vezetését vette át, Szamota pedig ugyanitt a könyvtári osztályhoz áthelyezett dr. Sebestyén Gyula helyét foglalja el. A levéltári osztályban amanuensisül alkalmazott *Horváth Sándor* végzett bölcslethallgató egy éves önkéntesi szolgálattételre vonulván be, helye ideiglenesen *Décsi Lajos* tanárjelölttel töltetett be.

Sándor szerb király a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában. A Magy. Nemz. Múzeumnak f. évi október 7-én magas vendége volt. *I. Sándor* szerb király budapesti időzése alkalmából az intézetet is megtisztelte látogatásával. A fejedelmi vendéget, ki Reissig Ede államtitkár és báró Kotz altábornagy kíséretében érkezett, a múzeum összes tisztviselői, élükön *Pulszky Ferencz* igazgatóval, a múzeum oszlopcsarnokában fogadták. A király az egyes osztályokat Pulszky igazgató és az illető osztályvezetők kalauzólása mellett tekintette meg. A könyvtárban *Fejérfataky László* igazgató-ór kalauzolta; az idő rövidsége miatt azonban látogatása itt csak a belső helyiségek megtekintésére szorítkozott. A magas vendég nagy érdeklődéssel tudakozódott a könyvek száma és a használat nagysága iránt és a könyvtár nagy arányai, berendezésének csínja felől elismerésének adott kifejezést.

Kossuth Lajos emléktárgyai a Magyar Nemzeti Múzeumban. Kossuth Ferencz és Kossuth Lajos Tivadar a Magyar Nemz. Múzeumnak ajándékozták a boldogult édes atyjukhoz intézett üdvözlő feliratok, díszpolgári s egyéb oklevelek gyűjteményét, több kegyeleti tárgy kíséretében, melyeket a nagy hazafi életének utolsó éveiben használt. Ez iránt tett nyilatkozatuk következőképp hangzik:

Alulírottak, Kossuth Ferencz és Kossuth Lajos Tivadar, boldogult édes atyjuk Kossuth Lajos adresse gyűjteményét, nemkülönben egyéb kegyeleti tárgyakat ezennel a Magyar Nemzeti Múzeumnak adományozzák, oly kikötéssel, hogy e tárgyakat a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója által küldendő tisztviselő pontosan jegyzékbe vegye; e jegyzék a család képviselőjében alulírott Kossuth Ferencz mint átadó, és a Magyar Nemzeti Múzeum tisztviselője mint átvevő által a jelen nyilatkozathoz csatolandó. Az átadandó

tárgyak elhelyezésére nézve alulírottak azon kikötést teszik, hogy azok a Magyar Nemzeti Múzeumnak erre alkalmas helyiségében együttesen állíttassanak föl. Budapestén, 1894. évi november 3-án. Kossuth Ferencz s. k. Kossuth Lajos Tivadar s. k.

A beces adomány átvétele valószínűleg még ez év folyamán megtörténik s az egész gyűjtemény az adományozók óhajtásához képest Kossuth Lajos könyvtárával együtt a múzeumi könyvtár helyiségeiben fog felállítani.

Családi levéltárak a Magyar Nemz. Múzeumban. A múzeumi levéltár legújabbán két gazdag családi letéteménnyel gyarapodott. Ezek közül *Sombory Lajos* cs. és kir. kamarás örök letéteménye, a magyar-nagysombori *Sombory* család levéltárának rendezése már be van fejezve; a levéltár, melynek adatai főleg az ősrégi erdélyi nemesi család leszármazási és birtokviszonyaira vonatkoznak, a XIV. századból 9. a XV-ikből 57, a XVI. századból 29, összesen 105 mohácsi vész előtti eredeti oklevelet és 6026 újabkori iratot tartalmaz. Nem kevésbé értékes a *Döry* családnak *Döry Andor* zombai nagybirtokos által letéteményezett levéltára, melyből a mohácsi vész előtti eredeti iratok száma 116 db-ra megy; a legrégibb ezek közül az 1270-ik évből való. A Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága újabbán több főúri és nemesi családnál tett lépéseket levéltáraik megszerzésére, s máris alapos reménye van, hogy a *gróf Somogyi, báró Balassa* családok levéltárai, és a *Kossuth* család turóc-megyei levéltára rövid időn gyarapítani fogják az intézetben elhelyezett családi levéltárak számát.

A Magyar Tudományos Akadémia új főkönyvtárnoka. A Magyar Akadémia a Fröhlich Róbert halála által megüresedett főkönyvtárnoki állást f. évi október hó 29-én tartott összes ülésen töltötte be, dr. Heller Ágost főreáliskolai tanárt, a matematikai és természettudományi osztály v. tagját választva meg főkönyvtárnokká. A gróf Teleki nemzetség, melyet az alapítólevél értelmében a főkönyvtárnok kinevezésének jó megillet, e választást helyben hagyván, az új főkönyvtárnok november hó végén foglalta el hivatalát.

Gálszécsi István hittani műve 1538-ból. *Révész Kálmán* munkatársunk érdekes felfedezést tett a kassai városi levéltárban. Egy czéhszabályokat tartalmazó kötet bekötési táblájában, melynek kötése 1550-ből való, megtalálta *Gálszécsi István* »A keresztényi tudományról való rövid könyvecske« című, Krakkóban, 1538-ban megjelent munkájának néhány levelét. Gálszécsi könyvének egyetlen ismert példánya 1849-ben, a nagyenyedi kollégium könyvtárának veszedelmekor, elpusztult; Szabó Károly már csak Bod Péter leírása nyomán vehette jegyzékbe. A most előkerült töredék a G. jelzetű iv egy levelét tartalmazza. A könyvtáblák teljes kiáztatása csak ezután fog megtörténni, s így nincs kizárva a lehetőség, hogy a címlap is elő fog kerülni. Révész e felfedezéséről a *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 34. számában ad rövid értesítést. Bírjuk ígérését, hogy a kiáztatás megtörténte után az eredményről illető rovatunkban részletesen be fog számolni. D.

Az amsterdami biblia történetéhez. 1685-ben két magyar biblia jelent meg: az amsterdami kiadású Tóthfalusi Kiss Miklós-féle (Károli Gáspár fordítása) s a leydeni Komáromi Csipkés György-féle. Az elsőnek, az amsterdami bibliának kiadása történetéhez igen érdekes adalékok képez az alább következő két levél:

1. 1684. május 3. Mi Szántai Komáromi János és Váradai Inczédi Mihály, kglis urunk ő nga udvari hűtös íródeáki és Ábrahám Ferencz s Frank Bálint, Szeben városának hites polgári, recognoscáljuk tenore presentium, hogy midőn volnánk Szebenben, az jelenvaló 1684-dik esztendőben, pünkösd havának 3. napján hivata bennünket tekintetes nemzetes ur Széki Teleki Mihály uram ő kglme, ugyanezen városban Vajda Gáspár uram házánál levő maga saját szállására és mielőttünk adá ő kglme a szebeni görögök com-

paniájának a reformata erdelyi ecclesia pénzét harmadfél ezer aranyakat = aureos 2500. Kolozsvári István uram pénzét száz aranyakat, ismét Deák Enyedi István uram pénzét huszonöt aranyokat ily conditioval, hogy ezen említett számu pénzeket tartozzék az említett szebeni görögök companiája ez jelenvaló esztendőben esendő karácson napjára Hollandiában Amsterdamban említett Kolozsvári István nagyenyedi reformatus professor uram kezében hasonló jó monetául és azon helyben elkelhető pénzüil minden defectus nélkül megadni és kezében szolgáltatni, bizonyos arra rendeltetett emberek által. Hogy ha az említett terminusra és helyre azon pénzt Kolozsvári István uramnak kezéhez nem szolgáltatnák, Kolozsvári uramtul kglis urunk ő nga tudósítást vévén, megmondotta az úr ő kglme urunk ő nga neve alatt az említett görög companiának, hogy mindnyájan rabságra hányatnak és mindaddig fogva lesznek, valámig két annyit nem fizetnek; melyre magokat obligálván magok szabad jó akaratjok szerint, a prespecificált summákat mielőttünk a megnevezett szebeni görögök companiája képében Pater János, Morgán Demeter és görögök birája képe Fogarasi Pál, Kis Christof, Podrisani Czompó János deák, Ruinovics Pater Christof, Todor Kozma, Kozma Miklós és Zoltán János leválák és kezekhez vevék hasonló ok és mód alatt, hogy a feljebb megirt summákat a közelebb érkező karácson napjára Amsterdamban Kolozsvári István uramnak plenarie et integre kezébe juttatják. Mely dolog így menvén mi előttünk véghez, adjuk róla futura pro cautela ezen testimonialisunkat fide nostra mediante. Datum die, anno locoque praenotatis. Correcta per eosdem. lidem qui supra.

Komáromi János mpr. és Inczédi Mihály mpr.

Frank Bálint mpr. Abrahám Ferencz mpr.

(Eredetije a gróf Teleki-család marosvásárhelyi levéltárában, új rendezés, 2700b/5. sz. a.)

2. 1684. július 25. Az úr isten áldja meg ngodat, sziből kívánom. Kglis uram, legyen istené a dicséret érette, mind eddig békességes volt utam és egészségben jöttem. Itt várakozásom esék, mert az elector ő nga szintén útban volt; hogy audientiát kértem, egy hétre izente ő nga, hogy haza jű. Ugyan itt lemenő atyafiakkal találkozám, kik azt beszéltek, hogy Tóthfalusi uram két deákokat vevén maga mellé, az egész bibliát nyomtatja, de in 8-avo minori, mint egy kis deák biblia, olyan lészen, azonban fordítást is felette igen sokat mást csinálnak. Ugyan azok mondák, hogy Debreczenben is vittek Belgiumból biblia első levelének nyomtatására való rézmetszést, ott is bibliát akarnak nyomtatni, nem tudom szinte ki versióját. Nekem már harmadikat kell nyomtatnom, melyben, mihelyt ide fel meg tudják, hogy a fordításban jobbítás nem lesz, emitt privatus emberekében pengig vagyon, nem fogják dicsírni e munkát. Kglis uram, e munkán, melyért elbocsáttattam, a ngod méltóságos fejedelmi keze vagyon, és sok költségben is álló, azért noha nekem elég szomorú a késedelem, de nem sietek, ngodnak igen anxie parancsolatját várom, hogy érthessem, mit kelljen cselekednem. Én erről az úrnak Teleki uramnak ő kglnek elég bővön irtam, t. püspök uramnak hasonlatos képpen, tudom, a dolgot ngodnak ő kglmek bővebben értésére adják. Ezzel én maradok ngodnak

kisebb szolgálja nagy alázatossággal

25. Iulii 1684. Berlinumban.

Kolozsvári István mp.

Kívül: Serenissimo ac celsmo dno, dno Michaeli Apafi Transylvaniae principi, partium regni Hungariae dno, Siculorum comiti. dno meo clementissimo.

(Eredetije a Magyar Tud. Akadémia könyvtárában.)

Szilágyi Sándor.

Szathmár-Némethi Mihály levele Teleki Mihályhoz.

Az úr istennek mindennemű áldását nagy bőséggel kívánom n. uram kgldre terjedni!

Nemzetes uram! mivel értettem nemes Abauj vármegye gyűlésében, hogy a méltóságos Erdélyország követe a mostani Eperjest celebrálandó országgyűlésében kglđ lesz, az kglđ noha hozzám érdemetlenhez mutatott jóakaralja (melyre én háládatomat elmulattam), melyben kglđ az én promótiómra igyekezett, arra indít s kötelez is, hogy kglđt meglátogassam. Mely jó szándékomat meg is cselekedtem, hogy uram kglđt személyesen meglátogassam, ide Eperjesre eljöttem, remélvén, hogy már kglđ érkezett és minek utána öt napok alatt itt várakoztam volna, nem lévén sok becsületes emberektől (kik kétségben hozták a kglđ kijövetelét) bizonyos a kglđk eljövetele felől, kényszerítettem hazamenni nem kicsiny szomorúsággal s úgy kellett nemzetes uram kglđnek ez kis leveletem írnom. Az elmúlt esztendőben dedicáltam volt uram kglđnek egy kis magyar könyvecskét ily titulus alatt: *Igasság proba köve*, a melyre mostan felelt egy ellenkező, kinek én is már megfeleletem. Minek okáért bizodalmasan kérem nemzetes uram kglđt, ehbéli jó szándékomban, nézvén nemzetes uram kglđ istennek dicsőségét s előbbeni jó affectioja szerent promoveáljon, én is igérvén kglđnek életemnek minden idejében, hogy kglđ érdemes s méltóságos nevének becsülője s hirdetője leszek s maradok. Isten ő felsége kglđt n. uram szent nevének dicsőségére s hazánk szolgálatjára számos esztendőig jó egészségben tartsa meg, szívesen kívánom.

Költ Eperjest, 1669. 4. Maii

Nemzetes uram uraságodnak alázatosan szolgál

Némethi Mihály mpr.
gönczi scholamester.

(Eredetije a gróf Teleki-család marosvásárhelyi levéltárában.)

Koncz József.

Könyvlopás a XIV. században. A Szent-Ivány család levéltárában, mely örök letéteményképen a Magyar Nemzeti Múzeumban van elhelyezve, érdekes adatot őrizett meg I. Károly király 1327. május 23-án kelt oklevele. A király előtt Bogomér fiai Bodó, Miklós és Bogó liptói nemesek bejelentették, hogy mintegy öt évvel előbb ismeretlen rablók a liptószentiváni Szent-János-templomba betörték s onnan egy kelyhet, az egyház könyveit, okleveleit s egyéb szereit ellopták. A király ez ügyben a turóci konventet vizsgálattételre küldi ki. A hártján írt oklevél szövege a következő:

Karolus dei gratia rex Hungarie fidelibus suis conventui monasterii beate virginis de Turch salutem et gratiam. Dicunt nobis Bodon, Nicolaus et Bogon filii Bogomerii, nobiles de Liptouia, quod tempore auttumpni, cuius iam quinta revolutio preterit annualis, in crepusculo noctis fures et latrones in ecclesia sancti Iohannis baptiste in possessione ipsorum habita calicem, libros cum rebus et indumentis ecclesie iamdicte, privilegia seu instrumenta regis Ladislai, que super possessione Aruazada vocata habuissent, subtrahendo deportassent. Super quo fidelitati vestre firmiter precipimus per presentes, mandantes, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, coram quo Blasius filius Theodori vel Blasius filius Ontpech de Turch, altero ipsorum absente, homo noster, sciat et inquirat de premissis omnimodam veritatem et secundum quod veritas vobis exinde constiterit, nobis fideliter rescribatis. Datum in Vyssegrad, sabbato proximo post festum ascensionis domini, anno eiusdem MCCCXX. septimo.

Kivül: Fidelibus suis conventui monasterii beate virginis de Turch, pro filiis comitis Bogomerii, inquisitoria.

Horváth Sándor.

Hungarikumok külföldi könyvpiaczon. Hazai könyvgyűjtőinknél eseményszámba ment *Kende* S. bécsi könyvkeresek. 7. sz. jegyzéke, melyben 94 régi magyar nyomtatvány van felsorolva. Közöttük négy unicum (R. M. K. I. 1363.) 696., 1147., 1134.), melyek Szabó Károly szerint Koncz József marosvásárhelyi tanár úr könyvtárának díszét képezték. Mivel azonban a négy unicum a jegyzék kibocsátásakor már el volt adva (?), kár volt azokat egyáltalán felvenni, annál is inkább, mert a dolognak az a színezete, mintha a könyvek soha sem lettek volna *Kende* birtokában s czimeik, valamint címmlapjaiknak hasonmásai csak reklámul szolgálnának. A jegyzék érdekesebb számai voltak még: *Bisterfeld*, *Elementa Logica*. (R. M. K. 572.) ára 45 ft; a *Thuróczi-féle brünni krónika* egy csonka példánya, ára 60 ft (mindkettőt időközben a Magyar Nemz. Múzeum könyvtára szerezte meg) s *Heltai krónikájának* szintén csonka példánya, ára 100 ft. *Dúsan* illusztrált s ritka műveket tartalmazó jegyzéket hocsátott közre *Cohn* Albert berlini könyvkereskedő. A jelesebb magyar vonatkozású művek követekezők: *Bergomensis*, *De plurimis claris mulieribus*. Ferrara, 1497. (*Beatrix királynénak* ajánlva.) 750 márka. *Caoursin*, *Opera*. Ulm, 1496. (A török háborúkra vonatkozó érdekes részletekkel.) 475 márka. *Beschreibung des Krieges, welchen der Walachische Woiewod Juon mit den Türcken gefüert*. 1576. 36 márka. *Katona*, *Historia critica*. (Teljes példány.) 400 márka. *Montanus*, *Vita illustris ac divae Helisabeth, Hungarorum regis filiae*. (1511?) 96 márka. *Sommer*, *Vita Iacobi despotae Moldavorum reguli*. Wittenberg, 1587. 150 márka. *Ioannes presbyter, De ritu et moribus Indorum*. (Ulászlónak ajánlva.) Köln, Koelhoffnal, 1490 körül, 325 márka.

V. E.

Az alsóausztriai helytartóság levéltára. A bécsi levéltárak száma újabban egy új levéltárral szaporodott, mely tartalmát tekintve, ugyan már régebben főnnállott, de levéltári jelleggel eddig nem bírt. Ez az alsóausztriai helytartósági levéltár, mely a helytartóságnak régi registratúrájából alakult. Az említett hivatalnál, mint sok más hasonlónál, tulajdonképeni levéltár eddig nem volt, csak registratura, melyet két részre, régiebbre és újabbra, osztottak. Évtizedeken keresztül növekedett, gyarapodott a levéltári anyag, melyet jól-rosszul állványokon helyeztek el. A túltömöttség és térszűke ellen skartirozással segítettek a bajon, így 1844. és 1881-ben, midőn nagy mennyiségű anyagot szolgáltatattak át az állami levéltárnak. Azonkívül bizonyos időközökben kocsiszámra adták el az összegyűlt anyagot, gyakran 2—300 éves iratcsomókat. Majd a jelen század második felében a levéltár lekerült a helytartósági épület pinczéibe, s a mit a skartirozás megkímélt, a penész és nedvesség tette tönkre. Pár évvel ezelőtt megindult a mozgalom ezen visszás állapotok megszüntetésére. A helytartó megbízásából egy szakférfiakból álló bizottság vette kezébe az ügyet és oda nyilatkozott, hogy a registratura levéltárrá alakítandó át. Normális évül 1848-at vették föl, de kivételes esetekben az újabb időkből származó anyagot is fölveszik. A levéltár jelen állományát, a meglevő anyagon kívül, mindazon hivatalok, intézetek stb. iratai képezendik, melyek a helytartósággal direkt összeköttetésben állottak. Ide tartoznak a fennálló kerületi hivatalok, a régi uradalmak, a bécsi régi rendőri hivatal stb. iratai. Magába fogadná még a levéltár az alsóausztriai katolikus és más vallású intézetek, testületek stb. iratait is. A levéltár helyiségei még most is a pinczehelyiségek, melyekben előbb el volt helyezve, de gyökeresen átalakítva. A nedvesség ellen kellő óvintézkedések tétettek, azonkívül világítás- és szellőzéstől is gondoskodva van, az egész helyiséget pedig villanyvilágítással látták el. A levéltári anyag konzerválása erős kartonskatulyákban történik, melyek száma eddigelé körülbelül 3000. A levéltár direkt a helytartó alá van rendelve, élén Kaltenbrunner Ferencz kerületi biztos áll, kivel Giannoni Károly és dr. Starzer Albert osztznak a hivatalos teendőkbén. Remélhetőleg magyar részről is igénybe lesz majd a levéltár véve, mely hazánk történetére nézve is rejthet magában anyagot.

A.

A párisi nemzetközi könyvkiállítás. mely ez év nyarán nyílt meg, rendkívül fényes eredményt tüntetett fel. A *Palais de l'Industrie* helyiségeiben rendezett óriási méretű kiállításnak két körülmény adott kiváló jelentőséget. Egyik, hogy ez volt e nemben az első igazi nemzetközi kiállítás, a másik, hogy mintegy mutató volt az 1900-ban rendezendő nagy párisi világhiállításból, melynél a francziák bevallott czélja az összes eddigi világhiállításokat felülmulni. A nemzetközi könyvkiállítás retrospektív rendszerben tüntette fel a könyvek és valamennyi vele kapcsolatos intézményeknek és iparágaknak fejlődését, kiterjeszkedve a papír-ipar összes ágaira s a könyv és az iskola közt létező szellemi kapocs alapján a XIX. század iskolázási viszonyaira is. A főszűly mindazonáltal az ipari és kereskedelmi részre volt fektetve. A különböző könyvkiadási iskolák tanulságos csoportokban voltak bemutatva; a legelőkelőbb kiadói czégek pompás pavillonokat emeltek, melyek nagy kényelemmel berendezett olvasótermeiben összes kiadványaik a közönség rendelkezésére voltak bocsátva. Sajnos, hogy hazánk e szép kiállításán csupán két könyvkiadó-czég szekrénye által volt képviselve, bár, mint tudjuk, a kiállítás rendezősege két izben szólította fel a budapesti kereskedelmi és iparkamarát a részvételre. S ép oly kár, hogy szakférfiaink nem ragadták meg az alkalmat ez érdekes kiállítás tanulmányozására, melynek vívmányait 1896-iki országos kiállításunkon bizonyára nagy haszonnal lehetett volna értékesíteni.

A drezdai udvari könyvtár szakrendszere a magyar történelmi szaknál, (*Hist. Hungar.*) az anyagot a következő felosztás szerint csoportosítja: 1. Irodalom, életrajzok. 2. Folyóiratok, általában. 3. Földrajz és statisztika. 4. Természetrajz, klimatologia, nosologia. 5. Utazások. 6. Kulturképek. 7. Kivándorlás. 8. Néprajz. 9. Régiségek. 10. Mesék és mondák. 11. Történelem, általában. (a) Történelmi források. b) Történelmi források. c) Konpendiumok. d) Vegyes korszakok.) 12. Östörténet. 13. Egyes korszakok (a királyok uralkodása szerint). 14. Genealogia, címertan. 15. Tartományok. (a) Népfajok szerint. b) Politikai határok szerint, és pedig: a bánság, Dalmácia, Isztria (!), Horvátország, a határőrvidék, Erdély, Szlavónia stb.) 16. Városok, községek. 17. Államjog. (a) Általában. b) Felsőjogok, trónörökösödés. c) Országgyűlés. d) Vegyes iratok az alkotmányról és közigazgatásról. e) Hadsereg és tengerészet. f) Bányászat és pénzverés. g) Kereskedelem, ipar, adók. h) Erdészet, földművelés. i) Közlekedés. Vasutak, posta, hajózás.) 18. Magánjog. 19. Egyháztörténelem. (a) Általában. b) Katholikus c) Evangélikus egyháztörténelem.)

Sch. Gy.